DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE PARAPHRENITIDE.

QUAM,
ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.,
Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,
D. JACOBI WITTICHII,
A. L. M., PHIL. DOCTORIS, EJUSDEMQUE FACULTATIS, UT ET MATHESEOS PROFESSORIS:
NEC NON
Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu, & Nobilissimae* FACULTATIS MEDICAE *Decreto*,
PRO GRADU DOCTORATUS,
Summisque in MEDICINA Honoribus, & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,
Eruditorum Examini submittit

MICHAEL VAN DE WERKE, Rotterodamensis.

Ad diem 16. Decembris 1735. horâ
locoque solito.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOHANNEM HASEBROEK, Bibliopolam, 1735.

D. PETRO VAN DE WERKE,

PARENTI OPTIMO, FILIALI AMORE AC DEBITA ANIMI REVERENTIA OBSERVANDO, HONORANDO.

NEC NON

VIRIS CELEBERRIMIS

D. HERMANNO BOERHAVE,

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCT. SOCIETATIS REGIAE LOND. SOCIO, REGIAE SCIENTIARUM ACAD. MEMBRO HONORARIO, MED. ET COLLEG. PRACT. PROFESSORI COLLEG. CHIRURG. PRÆSIDI.

D. HERMANNO OOSTERDYK SCHACHT,

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCT. EJUSQUE THEORET. PRACT. ET COLLEG. PRACT. PROFESSORI, ILLUST. PRÆPOT. ORD. HOLLAND. AC WESTFR. COLLEG. THEOLOG. MEDICO, COLLEG. PHARMAC. PRÆSIDI, PROMOTORI HONORATISSIMO.

D. BERNHARDO SIEGFRIED ALBINO,

MED. DOCT. ANATOM. ET CHIRURG. PROFESSORI, H. T. DECANO.

D. ADRIANO VAN ROYEN,

MED. DOCT. EJUSQUE AC BOTAN. PROFESSORI, SOCIET. REGIÆ LONDIN. SOCIO.

D. HIERONYMO DAVIDI GAUBIO,

MED. DOCT. MED. AC CHEMIÆ PROFESSORI.

D. GUILIELMO JACOBO 's GRAVESANDE,

A. L. M. PHIL. ET J. U. DOCT. PHIL. ET MATHES. PROFESSORI, SOCIET. REGIAE LONDIN. MEMBRO.

Hancce Dissertationem in Auguralem ea qua par est reverentia.

D. D. D.

MICHAEL VAN DE WERKE, AUCTOR.

PROOEMIUM.

Nter Plurima veritatis monita, quæ ſolers & judicioſa antiquorum ſapientum doctrina Poſteritati reliquit, præcipua & inconcuſſa ad hæc uſque tempora ſtetit hæc ſententia, quod nempe malum eo gravius, quo ſubjectum, quod deſtruere conatur nobilius. hoc cum in omni foro veriſſimum ſit, ejus conſideratio certe in Medicina ſummi momenti eſt, huicque fundamento Prognoſis innititur. Axiomatis loco in Medicina eſt, quod omnis morbus eò plus periculi involvat, quo pars affecta ſit præſtantior, & neceſſaria ad vitam magis; nam praeſtantia partis à neceſſitate & officio ſeu functione ſpectatur. In Paraphrenitide diaphragma affectum eſt, praecipuum actionum vitalium & animalium Organum. hujus prædominio & imperio omnes abdominis muſculi agitantur in bonum vitæ communis. hujus arbitrio

omnes Musculi Thoracis, Pulmo ipse movetur ad subtilisandum sanguinem; ut verbo dicam, nulla actio ventriculi, nulla intestinorum, nulla viscerum abdominalium exercentur sine ope Diaphragmatis, fœtum excipio. Nec excrementa eliminari queunt sine hujus adminiculo. Satis notum est actiones validiores vim Diaphragmatis requirere, unde Patet necessitas ejus & Nobilitas. Jam nobile Organum hoc morbo inflammatorio affectum est, læsa ejus actio, ergo omnes ab eo Dependentes, consequenter in summo discrimine ægrum versari, quis non affirmabit? Formidabile malum, altissimum tamen de eò apud Plerosque Medicos ejus silentium; Placuit proinde de hoc Thema Inaugurale concinnare, in eoque causas Phoenomena, exitum, & curam, quantum virium tenuitas permittit, depingere. Benevolum Lectorem enixè rogo, ut conamen hocce meum qualecunque sit, benigno Oculo contempletur.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS

DE

PARAPHRENITIDE.

ETYMOLOGIA.

§. I.

OX Græca eſt à παρὰ juxta, ſupra, inter & φρὴν Mens. Veteres cum viderent Diaphragma actionum vitalium, & animalium arbitrum eſſe, morborumque Prognoſin ut plurimum per reſpirationem manifeſtari, crediderunt illud animæ ſedem eſſe Particula ῖτις denotat inflammationem.

§. II. Antequam ad definiendum hunc morbum progrediar prius demonſtrare mihi incumbit, num hic morbus in ipſa natura rei, hoc eſt partis inflammatæ, exiſtat nec ne nam non Entis vel non exiſtentis nulla eſt definitio. Ergo prius morbi hujus exiſtentia eſt demonſtranda. eam non tantum in dubium vo-

ca-

care auſus eſt magnæ famæ & exiſtimationis Vir Clariſſimus Bianchus egregius Anatomicus Medicinæ Doctor & Anatomiæ Profeſſor in Univerſitate Taurinenſi. conatur hic Auctor nobis perſuadere, Paraphrenitidem eſſe morbum falſo ſuppoſitum ab Hippocrate interioris Anatomes minus gnaro, aut ab ejus interpretibus ejus mentem non ſatis intelligentibus foro medico obtruſum eſſe. Hipp. ubi de Phrenitide Symphatica loquitur, ita ratiocinatur: *hic morbus oritur ex bile commota, ubi ad viſcera & ſeptum tranſverſum reſederit* „ hanc ſententiam
„ non ità crudè intelligendam aſſerit tenore ſequenti: non qui-
„ dem ipſam ſepti ſeu diaphragmatis ſubſtantiam intelligit in
„ qua bilis non reſidet, ſed illam jecoris partem, ſeu gibbam
„ quæ non ſolum accumbit ſepto, ſed ab eodem ambitur, &
„ comprehenditur, in tertio textu: *in his ſeptum tranſverſum*
„ *adeo dolet, ut ne contingere quidem ſinant*, & certe tranſver-
„ ſum ſeptum nullo modo in vivente contingi poteſt, ſed je-
„ coris gibbum duntaxat. ergo pro hoc tranſverſi ſepti nomine
„ Hepar ipſum Hippocrates, atque ipſum ejus gibbum intel-
„ ligit, hæc ille paulò poſt ſubjungit: exulet igitur à ſaniori
„ praxi Medica illud Paraphrenitidis nomen, quod Sympha-
„ ticis Phrenitibus veluti à diaphragmatis inflammatione ſub-
„ ortis arrogare cum Galeno ferè omnes Hippocratis Aſſeclæ
„ conſueverunt, nimis litteràliter ut dicitur adductum textum
„ interpretati, cum reverà in mortuis ab hoc morbo nulla un-
„ quam in tranſverſo ſepto propria inflammatio, ſed ſemper
„ in jecore affectio deprehenſa fuerit. Plura huc pertinentia videantur apud Auctorem ipſum in Hiſtoria Hepatis pag. 496. & ſeq.

§. III. Si hæc omnia vera forent, inanis & ſupervacanea foret mea Diſſertatio; & loco corporis umbram explicarem; Sed hunc Clariſſimum Virum quatuor rogata velim 1°. an non membrana coſtas ſuccingens ſit cum ſuperiori diaphragmatis continua; an non hæc circa inſertionem. Diaphragmatis inflammari, ſtaſinque ad ſuperficiem Diaphragmatis pati poſſit? inflammationem ſcimus generari ex privatione humidi, aut frigido applicato ſanguinem aut alios humores in vaſis coagulan-

na-

te, utrumque hic fieri posse nemo inficias ibit. 2°. num sanguis æstuante sole vehementi corporis motu subtilioribus partibus exhalatis in vasis hic maxime tensis non possit congeri, stagnare, mutari, inflammatoriam diathesin contrahere? nil adducit, quo hoc negare possit. 3°. num sanguis non cogatur intrare in alienas diametros, si homo fortem nixum edat, hicque retrocedere impos ibi congestus hærere, alcalescere, acrimoniam induere, partes irritando inflammare possit, si naturâ non sint laxæ? quibus rationibus se extricet, ad hæcce illidenda, non video. 4°. à coagulante assumpto ibi obstricturam hærente nonne inflammatio diaphragmatis oriri potest? nec hanc quæstionem solvit responsio, quod prius in pulmonibus hocce fieri deberet, ob substantiam teneriorem; quia ibi ad diluendam sanguini admixta est lympha totius corporis, quod non est in diaphragmate. Accedit specialis structura individualis: quod auctor memorat, in phrenitide symphatica nunquam in denatis inventum fuisse diaphragma inflammatum, videter gratis adduxisse, ut omnes solent, qui ad probandam assumptam hypothesin adducunt, quæ omni tempore & occasione examinari non possunt, quod pace tanti viri & amore veritatis non gratis dixero. ego adhuc Tyro suppono à Clarissimo Domino Boerhavio nil adductum, quin exploratum, perspectum, cognitum, & demonstratum validè sit. exulet ergo nova hypothesis à saniori Medicina negatio paraphrenitidis: nunc definitionem me accingo.

Definitio.

§. IV. Est inflammatio Diaphragmatis cum febre acutissima. cum diaphragma sit mirabilis Musculus, cujus tendo in medio, substantia carnosa in circumferentia, cujus omne punctum centrum versus trahitur, pro varia ejus parte, majus aut minus periculum involvit, de quo in Prognosi. Morbus hic apud auctores rarissimè describitur, fortè quia ejus cognitio difficilis, aut quia sub-aut adjacentium viscerum inflamma-

torum ſigna ludit, pro hujus aut illius inflammatione tractatum fuit; unde ſi pars pleuræ adnatæ inflammata fuerit, pro pleuritide, ſi circa æſophagum pro inflammatione æſophagi; ſi à parte inferiori verſus hepar, pro Hepatitide, ſi in parte ſuperiori, pro peripneumonia ſuperficiali exiſtimata fuit; hæc opinio ſtetit donec inquiſitione Anatomica verum morbi ſubjectum detectum fuerit.

Cauſæ.

§. V. Sicut communis omnibus inflammationibus cauſa eſt obſtructio, huic uni vel ſoli affectus hic ſuas debet natales. ſed unde obſtructio? hic plurima inconſiderationem veniunt, generaliter vero duo: ſcilicet canales, & fluidum trajiciendum. ergo cauſa obſtructionis eſt vel in ſolido, vel in fluido, vel in utroque ſimul:

§. VI. *Ratione* ſolidi ſive canalis oritur obſtructio vel à preſſione externa, vel à contractione ſpaſmodica ipſius canalis, vel ab ejus calloſitate diametrum minuente, & rigiditatem admittendis liquidis ineptam reddente, aut à nimia relaxatione orificiorum globulos humorum diametro non proportionatos admittentium. hæc omnia in diaphragmate contingere ratio ſuadet. *preſſio externa* eaque violentiſſima in diaphragmate contingit, dum homo validiſſimum nixum editurus aërem fortiter inſpiratum diu retinet; fieri non poteſt, quin omnia vaſa in violento conſtituta humorum fluxum intercipiant, interceptum violenter in alienas diametros incuneant, ut nec progredi ob anguſtiam canalium, nec remeare poſſint fixi hærentes; quod nemo negabit, niſi, qui hujus ſepti arterioſam, & flexuoſam ſtructuram, vimque aëris, muſculorumque abdominalium reſiſtentium ignoraverit. objicies, quod debere citius contingere peripneumonia; nec hoc videtur abſolutè ſequi, ob ſubſtantiam pulmonum rariorem, molliorem faciliuſque cedentem. nec nego id aliquando citius fieri, pro ut arteriæ, aliaque diaphragmatis vaſa ſint magis aut minus

capa-

capacia, flexilia intertexta microſcopia docent, naturam varietate gaudere. Quantum valeat *ſpaſmodica contractio* ad humorum transfluxum intercipiendum experimenta docent. Vitriolum, aut alumen ſuperficiei linguæ applicatum, facit, ut ſapidiſſima corpora ei applicata nullum imprimant ſaporem, quia omnes arteriæ liquidum ad ſaporem judicandum neceſſarium plorantes jam retinent, ſe coarctando, unde lingua ſicca & pallida pro tempore apparet. Hæc applica diaphragmati, & ultra hanc obſtructionis cauſam concedes. Niſi negaveris, acria ſanguini poſſe inexiſtere, ad quæ vaſa irritata ſe coarctant.

§. VII. *Calloſitas* diametros minuens, licet hæc cauſa rarior ſit, & non niſi in ſenioribus labore diuturno induratis locum obtinere videtur, tam rara tamen non eſt, ut conſulto omittere potuiſſem. Fateor hanc per ſe non eſſe cauſam hujus affectûs, ſed motu, rarefactione, aut preſſione externa accedente & facillimè, & citiſſimè morbum hunc producere poteſt, eumque immedicabilem, ob vaſa impreſſas particulas continentia flecti & emolliri neſcia.

§. VIII. *Ratione fluidi* triplici modo obſtructiones naſcuntur, videlicet rarefactione, condenſatione, privatione ſubtilioris. rarefactio, dices, non inducit obſtructiones, quia dividit volumina majora, in ſuperficies minores, minuta non obſtruunt, ſed coagmentata, ergo gratis rarefactionem pro cauſa obſtructionis aſſignas. Reſpondeo argumentum veriſſimum eſſe in humoribus homogeneis, ubi omnes ab æquali cauſa rareſiunt ad eundem gradum. Sed in noſtris humoribus res ita non habet, alii enim aliis citius rareſcibiles totum humorum volumen adaugent, unde vis premens major, motus velocior globulos improportionatos in alienas diametros adigit, ut ſubſiſtentes partem inflamment; niſi fluido ſubtiliſſimo ubique in corpore præſenti vaſa lateralia ad compactas moleculas penetrante humectantur, diſſolvantur, circuitui reſtituantur, indago hujus cauſam morbi ſiſtit, & medelam medico ſagaci.

§. IX. *Condenſatio* certe non minoris momenti eſt in hoc caſu. Si humores in rarefactione poſiti ab externo applicato frigido

do corpore in minus ſpatium redigantur, vaſa coarctentur, motu diminuto fluida ſubſiſtant, notum jam eſt fieri, ut obſtructio, & pediſſequa ejus inflammatio inducatur. Hoc forte frequentiſſimum eſt. Calcat homo, ingurgitet aquam frigidam, jam infrigidatur æſophagus, & cum circumjacente diaphragmatis annulo frigus communicat, humores condenſat, & ſic triſtem hunc caſum inducit, qui cum circa æſophagum hæreat, pro inflammatione æſophagi procul dubio habitus fuit. Item ſi homo æſtuans frigori ſe exponit, in tota circumferentia, vel in una parte diaphragma inflammari poteſt, ubi pleuritidis ſcenam ludit, & Medicos inducit in errorem loci, judicium ibi certe difficile, & occaſio ſanandi præcepſ. multa particularia hic occurrunt, ſed cum ex generali jam data idea intelligi poſſint; iis brevitatis gratia ſuperſedeo.

§. X. *Privatio ſubtilioris* individuus rarefactionis comes effectus cauſæ hujus privativæ neminem latere poteſt, qui liquidorum ope ignis inſpiſſationem novit. craſſiora vehiculo ſuo privantur, unde craſceſſentes ad motum ineptæ redduntur. Si hæc in corpore humano non excedit, ſanitas firmiſſima, nutritio optima, ſanitas enim ſine hac ſtare, nec nutritio fieri poſſet, ob humidum ſuperabundans, ſi vero excedit, ſolida exſiccantur, criſpantur, rigeſcunt, fluida in iis contenta vehiculo ſuo ſpoliantur, unde congeſtio, ſtaſis, obſtructio, inflammatio &c. Ratio hujus in Microcoſmo evidentiſſima. cum omnes cavitates ramorum alicujus arboris ſimul ſumptæ ſuperant cavitatem trunci, calore ſolis in extremis minuitur reſiſtentia, unde humores aſcendentes vi arboris genitali indolem nacti ſuperfluo humido privati in incrementum arboris, aut herbæ cujuscunque condenſantur, ſi vero calor excedit, rigeſcunt, exſiccantur, criſpantur omnia, hinc æſtate ſicciori omnes plantæ nodos contrahunt, hæc applica microcoſmo, & patebit allata veritas.

Accedit, quod aquæ ſtagnantes calore nimio inſpiſſatæ ab animalibus potæ ſimiles morbos inflammatorios producunt. hæc ſeſtanti momenti, eſt, ut integrum volumen poſtularet, ſed gene-

generalia adduxiſſe ſufficit.

§. XI. Cauſa vero rarefactionis microcoſmicæ duplex ſtatuenda 1°. excedens motus animalis, juxta verſus

Ignifero nimium rareſcunt corpora motu,
Hinc ſubito ardentes inflammant corpora febres.

altera cauſa eſt aromatum calefacientium abuſus. Adducta jam geneſi inflammationis, ut me melius intelligas, non ſupervacaneum erit, aliquid de ipſa inflammationis natura proferre. quot ſunt ſpecies humorum, quot genera vaſorum, tot quoque ſpecies inflammationum naſcuntur. Alia eſt inflammatio vaſorum ſanguiferorum, alia ſeroſorum, alia lymphaticorum, alia in ipſis oſſium meditulliis, alia nervorum, quæ rurſus eo periculoſior, quo pars ſubtilior, & ad humorum circuitum magis neceſſaria, nam particulæ ſanguineæ mole ſuo ſexies excedunt ſeroſas, ſi diametro dilatata vi impellantur in vaſa ſeroſa, ſubſiſtunt, pulſum, calorem, tenſionem, febrem, ut verbo dicam, inflammationem inducunt. par ratio in reliquis. ſi hæc accurate poſſemus cognoſcere, medicamentum ſalubre ad manus eſſet; ſed hic aliquando acutiſſimus anceps hæret.

Signa.

§. XII. Qui diaphragmatis ſtructuram, ejus latitudinem vaſorum indolem, probe perſpectam habet, non ita difficile geneſin inflammationis agnoſcet. difficultas maxima conſiſtit, an nervi, quibus diaphragma ad centrum uſque penetretur, uti olim Euſtachius, & hodiè Ruiſchius, docuit per ſe an per conſenſum ſint affecti. Antequam ſigna generalia & ſpecialia, & diagnoſtica ſiſtam, prius ejus decurſum delineare, conſultum puto, nec ex ſignis recenſendis rurſus error circa partem affectam oriatur.

§. XIII. Diaphragma ad coſtam quintam aſcendit, deſcendit ad ultimam vertebrarum dorſalium. quoad tenſionem tam latum eſt

ac homo ipſe. Hinc putaverunt eſſe dolorem Ventriculi, Renum, Coli, Hepatis, Inteſtinorum, Pancreatis, dum ipſum diaphragma eſt affectum.

§. XIV. Generalia ſigna ſunt omnium viſcerum inflammationibus, communia, ſcilicet febris acuta, dolor, pulſus durus, excepta Pulmonis, ubi pulſus mollis. ergo ubi hæc ſigna adſunt, aſſero, aliquod viſcus eſſe inflammatum. Quale autem ſit, ex loco affecto, ejus functione, & dolore magis aut minus intenſo judicandum.

§. XV. Ratione loci affecti certum judicium hic ferre non poſſumus, ob cauſas dictas. functio læſa quodammodo certiores nos reddit. jam ſcimus ope diaphragmatis fieri reſpirationem, quam jam læſam advertimus, ſed nunc indagare oportet, an aliter læſa ſit in Pleuritide, aut inflammatione Ventriculi, aut Hepatis &c. In Paraphrenitide reſpiratio ſublimis, ut ægri ad ſuperiora trahant Pulmonem, caventes ne impingant in diaphragma; Hypochondria retrotrahuntur, ut diaphragma ad ſuperiora vel inferiora trahi, multum neceſſe non ſit introrſum tracta Hypochondria, quod eſt unum ex perpetuis hujus mali ſignis.

§. XVI. Ex tertio genere ſignorum ſe ſiſtit dolor, fideliſſimus & demonſtrativus character. Atrocia ejus magis & minus intenſa docet, quale genus vaſorum inflammatum ſit, niſi conſenſus partium adjacentium quid obſcuritatis offundat. omnis inflammatio creat tenſionem; tenſio dolorem. ſi ſit in arteriis ſanguiferis, oritur acutus, ſi in vaſis ſeroſis præacutus, in nervoſis acutiſſimus, eo magis intenditur, quo pars affecta movetur magis. quoniam vero diaphragma ſit muſculus tendinoſus circa omnes partes, & maximè fibroſus, tenſio ejus atrociſſimam certe inducit inflammationem, dolorem acutiſſimum, immanemque, maximè circa centrum, ubi denſior fibrarum ſtructura; unde dicitur dolor pungens, ardens, & lacerans. intenditur in inſpiratione; æſophagus per conſenſum affectus nauſeam, & vomitum movet, hæc duo ſymptomata ſi dolorem adaugent, Paraphrenitis præſto eſt. delirium à diaphragmate affecto ob multos nervos á pari vago intercoſtali huc re-

ctè

ctè tendentes ortum esse cognoscitur, si sternutatio accedat, prægressis iis, quæ jam diximus.

§. XVII. Delirium hoc oritur, si inflammatio propinqua sit centro, aut alibi orta ad hoc accedens; nam diaphragma in suo medio membrana est nervosa, pellucida, tensa instar chordæ Musicæ, si hæ partes inflammatæ in respiratione extendantur, dolor oritur atrocissimus summè turbans cerebrum, ut inde mens emoveatur, si morbus eousque invaluit, in summo vitæ discrimine versatur æger, de quo postea.

§. XVIII. Quoad situm inflammationis, quo ea major est intra corpus, eo violentior & citior fit motus diaphragmatis. citiusque ad ακμην pervenit.

Diagnosticum etiam signum esse perhibent risum sardonicum quod tamen cæteris paribus hic locum habet. sardonicus dictus est ab Insula Sardinia, ubi crescit apium qua comesta homines incidunt in risum cum convulsione circa musculos levatores labiorum, & musculi in his casibus nervosi sunt, & has partes deprimunt: circa diaphragma vulnerati aut contusi in similem risum incidunt ob consensum nervorum.

Signa Prognostica.

§. XIX. Si unquam diagnosticorum signorum naturam perspectam exploratamque habere convenit, ut inde prognosis secura Arti & Medico gloriosa pronuncietur, certe in hoc affectu. prognosis fallax, anceps & ignominiosa formatur, si partis affectæ locus, ejusque natura ignoretur. Sola Anatome, & cognitum partium officium judicium Medici in hoc casu firmant, cum vero diaphragma & ratione structuræ & extensionis aliarum partium circumjacentium morbos mentiendo incautis imponere solet, tam rarus apud Auctores morbus, tam fallax prognosis. *hic sæpe incauto dominatur opinio mundo, & speciem veri subdolus error habet.* ut vero in hos scopulos non impingatur, signa præreliquis fideliora ex ipsius partis officiis, naturâ, latitudine, & loco dolenti petenda, & solicitè indagandum, quos morbos per se, quos per consensum, quæ phæno-

mena

mena propria hujus inflammatio producat. quoad officium, primum locum damus respirationi; quo magis hæc à naturali deflectit, eò malum gravius, eo vitæ discrimen evidentius, eò triste exitium propinquius. ratio hujus in procinctu stat, quoniam diaphragma est vitale illud, & primum respirationis organum; reliquæ corporis partes ut musculi intercostales, abdominis reliquaque subjecta viscera habent se ad respirationem ut causæ adjuvantes unicè à diaphragmatis actione & arbitrio dependentes. Pulmo est tantum instrumentum receptivum aëris, cujus dein vasa diversimodè pressa sanguinem crudum subtilisant, & vitalem efficiunt. quod in mechanicis antliis est embolon cogens, & coërcens aquam, hoc in respiratione est diaphragma, pulmo tantum ut cysternæ & Canales: musculi ut causæ resistentes. sicut pulsus est systole & diastole cordis, sic respiratio est systole & diastole diaphragmatis. ergo omni ratiocinio etiam maximè severo necessario sequi videtur, affecto & deficiente diaphragmate causa efficiente primaria (loquor de solidis,) labefactari, deficere, depravari omnium reliquorum organorum vitalium actiones. quanta sollicitudine magnus & incomparabilis Hipp. respexerit ad respirationem in acutis, quam securas inde Prognoses pronunciaverit, quantum hocce scrutinio gloriam apud omnem posteritatem sibi comparaverit, notum omni digno ejus libri lectori, ejusque filiorum sapienti existimatori.

§. XX. Respiratio igitur parva, inæqualis, à naturali maxime deflectens, sublimis, immoto abdomine; malum. indicat enim partem tendinoso nervosam diaphragmatis affectam, subitò mortem inferentem, ubi extrema dolorum atrocitas omnes vires vitæ dejicit, tum inflammatio summa, gangræna, & sphacelus proxima, ne mirum videatur, quod atrocissimus hujus subjecti dolor hominem interficiat, quid enim dolor, nisi tensio in partibus nervosis? hæc tensio, hic dolor eò magis intenditur, quo pars affecta sua natura est strictior, jam conspiciendum, diaphragma semper alternatim tendi, nec per se laxum esse, accedit, quod sit tensio in omnem partem, recta, in aliis fibris nerveis, in aliis obliqua, juxta diversum fibrarum cursum,

ſum, quod continuo mutetur, nunc ad planum, nunc ad convexum, nunc ad concavum, ita ut ſuperficies una membranæ ſit in concavo, dum alia ſit in convexo, nunc ſtrictura verſus centrum ſc. ad punctum, ubi inflammatio eſt atrociſſima, nunc extra illud fieri non poteſt, quin tali inflammatio fiat acutiſſima, dolor acutiſſimus, vitæ periculum maximum. Quo profundius rem indago, eo acerbiorem concipio dolorum idæam, ut verbo dicam, dolorum immanitas hac ratione orta totam œconomiam animalem & vitalem perturbando evertit omnia, mortemque accelerat; hinc riſus ſardonicus, delirium, mors.

§. XXI. *Exſpiratio frigida* lethalis. denotat ſanguidem in pulmonum vaſis, & cavernoſis cellulis ſubſiſtere, quia æger motum ejus ob immanem dolorem inhibere continuo molitur quam ſolliciti ſſime, unde circuitus ſanguinis impeditus, calor minuitur, licet in aliis partibus non ita, hoc videtur manifeſtum ex legibus motuum ſolidorum & fluidorum calorem generantium attritu mutuo. An non in exſpiratione frigida pulſus ſit mollis; an contrarium obſervatum fuit? nemo de hoc verba facit. Videtur tamen liquere ex fundatiſſima doctrina Boerhaviana. Multa hic dicenda forent, ſed ea brevitatis gratia prætereo.

§. XXII. Quoad partes corporis exteriores reſpirationi proximæ veniunt examinandæ partes oris in hoc triſti morbo affectæ. ſi fauces exſiccatæ lingua aſpera, livida, aut nigra; malum. Nam hæc exſiccatio oritur ab humorum ſalivalium circuitu intercepto, hinc nulla ſecretio, aut inde, quia omnia ſubtiliſſima calore inflammatorio exhalarunt, unde ſiccitas ſolidorum, Gangræna, ſphacelus, exitium. Eadem ratione, vox fit clangoſa, metallica, ejus interceptio ſingultus, omnia funeſta. Oculi rubentes, diſtorti, quaſi everſi à nervis oculorum motoriis male affectis, malum ad ſummum gradum perveniſſe demonſtrant.

§. XXIII. Tinnitus aurium, ſternutatio laborioſa indicium præbent nervos diaphragmatis criſpari, caput per conſenſum afficientes, unde convulſio ſequitur formidabilis. *Si lucem fugiunt*, inquit *Hipp. Cap. 1. Lib. Notionum*, *aut involuntariè lacrymantur*, *aut diſtorquentur*, *aut alter abaltero minor fiat*, *aut*

albas partes rubentes habeant, aut venulas lividas, aut nigras, in ipsis habeant, aut lemæ aut sordes circa ipsos appareant, aut etiam instabiles, aut eminentes, aut cavi vehementer facti, aut squallentes & obscuri fuerint, aut color totius faciei alteratus fuerit, hæc omnia mala & perniciosa putanda. In hoc Aphoristica dictione quout verba tot rationum occultarum indaganti tamen sese manifestantium pondera. In aliis supponitur nervorum crispatura, convulsio, in aliis circulatio humorum subsistens, in aliis vis vitæ deficiens, quæ omnia explicare nimis longæ foret, nec ratio instituti hujus id exigere videtur. Sed dicetis magnum Hipp. non loqui de Paraphrenitide, ergo hæc ejus dicta malè applicari. respondeo, licet non loquatur de paraphrenitide, tractat tamen de signis morborum acutorum, at noster affectus est morbus acutus, hisce quandoque signis exitium minitans, non inconsultè ergo ejus verba & fidem adduxi.

§. XXIV. Non raro morbus hic signis ludit fallacibus. sic color faciei potest esse sano similis, ut & pulsus & urina, & ægrum tendere ad mortem. Quod modo Galenus notavit. *color* quia sanguis non potest per venas carotides fluere ad cor, ob sanguinem in alterutro pulmonum lobo stagnantem, hinc facies naturalem extensionem & colorem servat, ob eandem rationem pulsus in duritie ad naturalem remissus, mollior, sanoque similis. Quoad urinam, quæ in contractione membranarum & ductuum aquea procedit, hic calore inflammatorio ad naturalem tincta sanam mentitur, subtilitates quæ hic objici possent, à nobis examinatæ judicium jam datum minimè evertent.

§. XXV. Omnia hujus morbi signa periculi plena, quod insinuat clarissimus Boerh. sagacissimus causarum latentium investigator, inventor & demonstrator in titulo hujus dicit, morbi hujus cursum velociorem, funestioremque esse, quam sævæ pleuritidis ob necessitatem partis ad vitam, motumque ejus continuum, tensionem membranaceæ substantiæ. Hic noscite ab unge Leonem.

Exitus.

§. XXVI. Morbus hic velut omnis inflammatorius vel exit in ſanitatem, vel in alios morbos magis aut minus funeſtos pro loco aut indole partis affectæ, aut immediatè in mortem. In ſanationem ope naturæ, vel artis in initio, dum morbus adhuc ſimplex & domabilis. Hoc eſt ſi canales adhuc integri membranulæ nondum convulſæ & laceratæ fibræ muſculares nondum gangrenatæ, aut ſphacelatæ, aut ſi per conſenſum nondum convulſæ actiones cerebri nondum depravatæ. Medullaris ſubſtantia nondum turbata, quin redintegrari poſſit, ſi vero hæc facta, morbus in eo gradu conſtitutus ſuperat vires naturæ, & artis auxilia. Si membranæ ſuppuratæ, cura anceps. Si vero nihil horum adſit, neque fibræ exſiccatæ, nec rigidæ, ſed rore diaphragmatis ſaluberrimo illo naturæ, totiusque microcoſmi meteoro humectatæ, flexiles ſervatæ, ut liquidum ſtagnans ſenſim diſſolvatur, circuitui reſtituatur, redit ſanitas, qualis viguit ante. Auxilio naturæ hæc reſolutio etiam fit evacuatione critica, v. g. hæmorrhoidum, aut alia ſalubri, hucuſque opus naturæ circa initium. Ars plus facere non poteſt, quam naturam imitari, nempe fovendo partem humido calido, & evacuare oneroſum, obſtans reſolutioni. En via regia curationis.

§. XXVII. Sanatio naturalis naſcitur his ſignis: æger ſentit levamen in in-et expiratione, reſpirat liberior, atrocitas dolorum miteſcit, omniaque ſymptomata fiunt mitiora. Tum prudens Medicus cavet, ne naturam in opere ſuo medicamentis perturbet. Medicina tunc ſumma eſt nihil agere niſi neceſſaria adminiſtrare. Qualia ſunt blandiſſima aperientia, ut infuſum ſeminis orobi cum melle & aqua, addito tantillo nitri, aliaque id genus naturæ auxilia ſunt. Huc referenda decocta radicis cichorei, Scorzoneræ, Acetoſæ, Malvæ, Biſmalvæ, Endiviæ, Papaveris erratici &c. Ars ſumma conſiſtit in horum exhibitione ad indicationem naturæ: hæc horret gravari

multa ſimul & ſemel coquere; lætatur fotu continuo, modico, convenienti, & ſic de aliis. Hinc modicè, calidè omnibus 5. aut 8. minutis unciam unam aut alteram, pro ut majus aut minus diſpendium humide ſubtilioris calore & motu rarefacti, exhalantis ad reſarciendum hoc, ut interiora fovenda etiam conveniunt ex prædictis decoctis, cataplasmata, clyſmata, minimè acria, ut retineri poſſint diu, & reſorberi hoc ultimum fieri poſſe colligendum ex vaſis lacteis in inteſtinis craſſis licet rarioribus adhuc tamen præſentibus, docent idem fæces contracta mora exſiccatæ. Imo exempla obvia ſunt, clyſmata ad menſem nutrientia, ab actu ergo potentiam cæteris paribus valet argumentatio. Fomenti externi efficacia, ubi venæ abſorbentes ſubſtiliſſimum inhalant. hoc neganti opponit ſe mercurius externe inunctus ſalivationem inducens, uti & balnea ſitim ſedantia.

Ob hanc aërem truncum rami ſalicis frondoſi in urnam frigida plenam ponere eximii effectus eſſe certo concipimus, pori enim externi in ſubjecto morbis inflammatoriis exſiccato hiant, anhelantes liquidum, quod imbibant.

Exemplum ſtupendæ imbibitionis cutaneorum vaſorum videre eſt apud Dygbi, qui aſſerit virginem religioſam ſe ita jejuniis exſiccaſſe, ut aquam ex aëre inſtar tartari calcinati attraxerit, & inde reddiderit ducentas libras urinæ ſpatio 24. horarum, addit ſe ipſi præſentem fuiſſe. Idem meminit Petrus Servius Medicus Papæ Urbani VIII. infert Vallemont, poroſ cutaneos eſſe vias ad miaſma malignum ex aëre attrahere.

Vapor aquæ ebullientis magnum in hunc finem medicamentum eſſe, merito infero; nec puto ex falſa hypotheſi, ad humorem diminuendum convenit V. S. Quoad diætam hujus morbi ſtatus & indolis, æger caveat omnia exſiccantia, utatur victu blando, humido, tenui ex juſculis hordeatis, carneis tenuiſſimis, quibus herbæ molles & ſaponaceæ incoctæ, quales ſunt lactuca, cichorium, endiviæ, ſcorzoneræ, cum pauco nitro; ubi adſtrictio alvi, pulpa caſſiæ, tamarindorum, prunorum damaſcenorum, decoctum paſſularum conquaſſatarum, per linteum expreſſum, ne cortices ſimul deglutiat,

tiat, hac enim digerere nec saniſſimus poteſt. Decoctum avenaceum, furfurum ſiliginis etiam inſigne abſtergens, ſi mel addatur. Hæc omnia alvum emolliunt. Medicos attentos eſſe vult Hipp. ad naturæ molimina, quale evacuationis genus moliatur. unum per alvum, urinas, ſudores, hæmorrhagias, quo verget ducenda, aptis ad hoc inſtrumentis. In his cognoſcitur dignus ejus miniſter. invigilandum ergo maximè ad hæc omnia; quò verſus materiam criticam hæc ſibi conſcia movere allaboret.

§. XXVIII. Si determinetur materia ad loca minus conſueta, ad partes minus nobiles ad vitam minus neceſſarias, uti ad aures, crura humerum, &c. quod extenſione, ſtupore, dolore & partis gravitate innoteſcit, progreſſus facilitandus. de his omnium optime ſcripſit Proſper Alpinus in incomparabili tractatu de præſagienda vita & morte, ille locus eſt fovendus, laxandus, ut naturæ intentio, & actio promoveatur, & materia morboſa evacuetur. Hipp. paucis verbis nervosè expreſſis, dicens: quo natura vergit, eò ducenda. ducere eam nemo poteſt, niſi perſpectas habet vias, & quæ in eis obſtare poſſint; in quibus deviare facile. ſapienti hic ductore opus, & miniſtro cauto, & conſcio, in anatomia quam maximè verſato. ſi vero ita morbus ſolvi non poſſit tranſit in alium morbum. Si in ſuppurationem, duo veniunt conſideranda. an verſus ſuperiora, an verſus inferiora. ſi verſus ſuperiora, fit empyema in cavo Thoracis. ſi fuerit in parte muſculoſa carnea, malum utcunque magnum, mitius tamen ratione facilioris redintegrationis, ac ſi in parte membranacea fierit. tum Paracenteſis, uti in pleuritide inſtituenda; mundificanda interiora, arcendus à vulnere aër. ſi hic liberè admittatur, tunc aër in pulmonem ob reſiſtentiam externam admitti non poteſt, & æger ſuffocabitur.

§. XXIX. Signa hujus empyematis ſunt: ſi dolor ſubito remittit, ſcitur vaſa à materia contenta extenſa rupta eſſe, materiamque exire, hæc collecta ad ſenſum ægri ſe hinc inde vertentis fluctuare in cavo thoracis. ſi reſpirationis difficultas orta multum augetur, dolor ex acuto fit obtuſus, ſi-

gnum est non tantum membranam ruptam esse, sed etiam magnam puris copiam præsentem, dilatationi pulmonum obstantem. hæc maturè educenda, ne acrior facta novam inducat morbum membranas vicinarum partium arrodendo; & quia pus hæret loco calido, clauso & moto, inquinabitur pulmo, qui viscus tenerum, fungosum, hinc cito putrescit, & oritur phtisis purulenta. quod periculum semper metendum.

Alterum signum est tussis perpetua, febris vespertina, sudor maxime ad jugulum & caput, unde oculi rubent, unde præsentia puris effusi.

§. XXX. Antequam vero prædicta paracentesis instituatur, locus perforandus notetur; tum vulnere facto partes dilatentur. tum pus educatur repetitis vicibus, semper decocto abstergente vel melle cum pauca myrrha soluto cum sero lactis injiciendo pergendum & reiterandum, donec pus non amplius fœteat, semper omni cura aër arcendus ob rationem ante dictam, diæta sit ex sero lactis, cum detergentibus.

§ XXXI. Si pus erumpat in cavum abdominis, curationem nec dubiam ausim promittere, quis enim integrum abdomen repurgabit, ubinam pus colliget, ut educat, quomodo tenerrimas membranas omenti, vasa lactea exilissima in superficie mesenterii defendet ab acrimonia puris. cum hujus præsentia se non monstret nisi aliquibus diebus post, ubi modo ascites præsto est. hæc si præcaveri non possint orta ascites lentem mortem post se trahet. si quid tentandum esset, balneis; fomentis, clysmatibus humidis assumptis fieri debere existimo, ut hac ratione pus attenuatum una cum vaporibus sensim resorberetur. sed redit, quod Clarissimus Boerhave Professor meus integerrimus dicit: malum hoc licet cognitum ut plurimum incurabile.

§. XXXII. Si ruptio supra & infra simul fiat, ita ut diaphragma perforatum aërem admittat ex cavo abdominis in thoracem, ex hoc in illud, homo suffocatus moritur. num in hoc casu pars membranacea fuerit affecta, an vero in musculosa, ut inde vomica potuerit in latius excrescere, an in binis

locis,

locis, ſcilicet una in parte inferiore, altera in ſuperiori, non facile determinavero. in hoc caſu cadavera forent inſpicienda exiſtimo ſi in partibus nervoſis inflammatio fuerit, eam citius abire in gangrænam, quam in ſuppurationem, propter enormem nervorum affectorum motum convulſivum, humida cohibita ad gangrænam diſponentium.

§. XXXIII. Si malum abeat in gangrænam, hæc brevi terminatur in ſphacelum, tum nullum remedium in rerum natura, qua mors arceri poſſit. omnis cura nulla, omnia auxilia vana, exitium certum. cognoſcitur hæc ex prægreſſa inflammationis magnitudine, dolore ad ſummum breviter invaleſcente, ſubito ſine ulla cauſa remittente. in hoc ſtatu Medicus nil agendum habet niſi ut funeſtam dicat prognoſin, ægrumque moneat de domo ſua diſponenda.

In cura à principio cavendum, ne corpus exſiccetur, ſi præcavero motum exorbitantem, exſiccationem, non facile orientur hæc mala quibus, quando, quomodo, & tempore, quibus circumſtantiis hoc præſtari debeat, ſufficienter in ſuperioribus dictum.

Hæcce ſunt, Benevole lector, quæ circa hunc morbum ex immaturi adhuc ingenii tenuitate deprompſi, ne ſtomacheris, quod curam ſignis & morbis, in quos abire ſolet, immiſcuerim; ratio id exigere videbatur; ne lecturi ſuſpenſi tenerentur, quid in hoc vel illo caſu agendum exiſtimarem. multorum auctorum nomina non adduxi, quia pauci de his, vel nullus debitè, excepto Clariſſimo Domino Boerhavio quantum ſcio diſſeruit.

Multa conſcribere potuiſſem, & folia multa implere, ſed prudenter hoc evitavi, timens ne paucis his modo nimis dixerim. Vale.

FINIS.

CO-

COROLLARIA.

I.

Voluntas noſtra diaphragmatis dominio ſubjicit univerſum corpus, actiones omnes tam vitales, quam animales & naturales.

II.

Eſt cauſa vitalis, non vitæ; cauſa inſpirationis, non exſpirationis, eſt primum agens foetus enixi, dum homo ultimò expirat habet ſe paſſivè.

III.

Ejus morbi & vulnera ut plurimum lethalia.

IV.

Poteſt eodem tempore pleuritis, & paraphrenitis oriri.

V.

Eodem tempore inflammatio diaphragmatis & peritonæi, uti & æſophagi.

VI.

VI.

Tum ratione utriuslibet inflammatio est particularis; una tamen ab alia vix separabilis; hoc est: sanata una sanatur altera immediate, aut simul abeunt in gangrænam.

VII.

Rarissimè membrana superior, aut inferior est inflammata sola, quin fibræ musculares subjectæ simul inflammatæ; imo ausim dicere, has frequentius inflammationem contrahere quàm membranas.

VIII.

Frequens inflammatio in arteriis sanguiferis, rara in seriferis, rarior in lympathicis, rarissima in nervis, nisi à prioribus in sequentes propagetur, quod forte fieri posse autumo.

TER INWYDINGE

VAN DEN HEERE,

MICHIEL VAN DE WERKE,

Tot Geneesheer.

HEt is nu de regte tydt,
Om eens uit de borſt te zingen,
Daar gy dapper vegt en ſtrydt
Onder Febus Gunſtelingen,
Om een onverwelkb'ren kroon,
Den verwinnaer tot een loon.

't Gaet naer wenſch! ik zie myn Vriendt
Als verwinnaer weederkeeren:
Nu gy hebt dien prys verdient,
Zal elck uwe wysheit eeren,
En, als tot zyn toeverlaet,
Koomen in een ſlegten ſtaet.

Biedt de zieken hart en handt!
Laet haer nooit in noot verleegen!
Geef meer blyken van 't verſtant,
En behael ſteets nieuwe zeegen!
Dan zal ook de vlugge Faem
Wis vereeuwigen uw Naem.

J. J. V.

TER INWYDINGE

VAN DEN HEERE,

MICHIEL VAN DE WERKE,

Tot DOCTOR der Medicynen.

Men mag hem eerſt gelukkig heeten,
Die in dees nutte Weetenſchap,
Geen tyd heeft ſorgeloos verſleeten,
En ſtreeven wil langs Wysheidts trap
Naar deugt, die haar ſtandvaſte Minnaar
Hier nu ook rykelyk beloont,
En hem het hooft, als Overwinnaar,
Met Phœbus Lauwerhoed bekroont,
Naar dien Kroon, Vriend, komt gy ook dingen,
Die ſelfs Verſtand, en Deugt betaalt,
Die nyt, nog haat uw kan ontwringen,
Wie moedig ſtryd, die zegepraalt.
Gy komt hier aan ons oog vertoonen
Reeds een begin van uw verſtand,
Dus ziet men uwen yver loonen,
De Wysheit bied uw ſelf de hand.

Dring nu vry door tot in den Tempel,
In 't diepſte van Minervaas Choor,
Wil niet vertoeven op den drempel,
Maar volg uw *Leeraars* op het ſpoor,
Nu gy zyt op dien Throon getreeden,
De weg, die is door haar getoont,
Wil loflyk uw beroep bekleeden,
Zoo word uw Werk altoos beloont.

ADRIANUS VAN SWIETEN,
J. U. St.

AEN

AEN DEN HEERE

MICHIEL VAN DE WERKE,

Wanneer hy tot Geneesheer wierd ingewydt.

Zoo ziet gy eindelyk uw zweeten, zwoegen, ſlaven,
Met ruime winſt beloont,
o Wakkere MICHIEL! nu gy als andre braven,
Met lauwren wordt bekroont:
En treet door naerſtigheit, langs de edle glorytrappen
Tot op den hoogſten top
Der allerwaerdſte kunſt, het puik der wetenſchappen,
Myn Vriendt! kloekmoedig op.
Ik hoor 't Bataefs Atheên van uwen roem gewagen.
Elk pryſt het loflyk ſpoor,
Dat gy, om ware deugd en wysheit naer te jagen,
Al overlang verkoor.
Ga, kwyt u als een Helt; verlos, in angſt en pynen,
In kwellingen en noot
Den lyder, afgemat door 't ſukkelen en kwynen,
Uit de armen van den doodt.
Zoo moet uw kunſt, voor by den roem van andre draven,
Met 's Hemels gunſt bekroont:
En gy in 't einde zien, uw zweeten, zwoegen, ſlaven,
Met ruime winſt beloont.

MICHIEL VAN KOUWENBERG.